

PRO GROTIUS VERBINDT WIJK, LEERLING EN ARCHITECTUUR

Stichting Mevrouw Meijer ambieert één ding: leerlingen een waardigheid meegeven middels de architectuur van het schoolgebouw. Een beter voorbeeld dan de gasloze praktijkschool Pro Grotius vind je niet gauw. Een nauwe samenwerking tussen leerling, docent, architect en adviseur leverde een school op waarin trots en passie voelbaar zijn.

De school als derde pedagoog

Pro Grotius in Delft is een praktijkschool, een bijzondere vorm van voortgezet onderwijs met nadruk op zelfredzaamheid en praktische vaardigheden. Dat vraagt wat van de inrichting van het schoolgebouw. De voormalige locatie van het Grotius College begon uit zijn voegen te barsten, dus kreeg het door de gemeente een nieuwe locatie aangewezen: een voormalige basisschool en kleuterschool. “Dat was als een lot uit de loterij”, vertelt Patrick van der Mark, directeur praktijkonderwijs bij Grotius College.

WENSENLIJST

De gemeente tipte Van der Mark over Stichting Mevrouw Meijer, een onderzoeksbureau voor de verbetering van schoolarchitectuur. Uniek aan de werkwijze van Mevrouw Meijer is dat er voor elk project met architecten wordt gewerkt die niet eerder een schoolgebouw hebben ontworpen. “Van de tienduizend schoolgebouwen in

Nederland is de helft naoorlogs en die moeten allemaal aangepakt worden”, aldus Wilma Kempinga van Mevrouw Meijer. “Wij willen laten zien hoe je dat op verschillende manieren kunt doen, dus kiezen we juist voor architecten die daar een frisse en nieuwsgierige kijk op hebben.”

Na een ontwerpend onderzoek waaraan drie architectenbureaus meededen, is Studio Huijgens gekozen voor het transformatieontwerp voor de nieuwe locatie van Pro Grotius. Het plan van Studio Huijgens sloot goed aan op de wensen van de gebruiker, maar ook de passie vanuit oprichter Liesbeth Janson lijkt doorslaggevend: “Het stond al lang op mijn wensenlijstje om een school te ontwerpen, maar als kleiner bureau kom je normaal gesproken niet tussen de gespecialiseerde bureaus met grote omzet. Het was een buitenkans om dat in een soort studiefase te doen, wat ook echt een stukje onderwijs voor ons was.”

FOTO VAN DE OUDE SITUATIE IN 2016. OP DEZE PLEK IS HET BRUGGEBOUW VERREZEN, DAT DE TWEE GETRANSFORMEERDE PANDEN VERBINDT.

Auteur: **Reinoud Schaatsbergen**Foto's nieuwe situatie: **Ralph Kamena**

'Dit was een kans om te laten zien wat je met bestaande gebouwen kunt doen'

DE HOOFDINGANG VAN HET NIEUWE BRUGGEBOUW VAN PRO GROTIUS. HET MAAIVELD WORDT LATER IN 2020 AANGEPAKT.

MINISTAD

De opgave was om twee schoolgebouwen naar één te transformeren. De beschikbare ruimte werd volop benut en dat was ook nodig: een praktijkschool heeft veel ruimte omdat die zowel leslokalen als praktijkruimtes bevat. "In die zin was het ook een dure school, want je maakt veel faciliteiten voor weinig leerlingen", vertelt Kempinga. "Maar dat maakt het een mooie en waardevolle opgave. Er is groen, metaal, hout, koken; alles komt er samen. Dit was een kans om te laten zien wat je met bestaande gebouwen kunt doen."

Janson legt het ontwerp uit: "We hebben de school opgevat als een huis, waar kinderen zich veilig moeten voelen. Ze moeten hier graag naar toe willen, omdat ze een lastigere lagere school hebben gehad. Daarom hebben we van begin af aan veel ruimte voor ze gereserveerd. Ruimte die hen respecteert, maar ook speels en onverwacht kan zijn. Dat bereik je vaak niet met nieuwbouw, waar je een x aantal meters voor bepaalde functies hebt die je precies in die kubus timmert. In een bestaand gebouw heb je altijd 'excuses' die je cadeau krijgt. Neem de grote hal bij de entree: dat is een soort overmaat die kwaliteit toevoegt aan het onderwijs."

"Tegelijkertijd zien we de school als een ministad; een samenleving waarin kinderen leren zich te verhouden tot elkaar en de buitenwereld. Dat begint bij een centrale, overdekte binnenstraat die als entree dient." Deze entree van 8 bij 13 meter scheidt de open ruimte aan voor- en achterzijde van de school en biedt toegang tot alle verschillende functies en klaslokalen. De hal zelf dient als studieplek, presentatieruimte of een aula voor gemeenschappelijke activiteiten.

VERBINDING MET LEERLING EN WIJK

De lokalen zijn opgedeeld in allerlei verschillende functies, met een duidelijk onderscheid tussen het theoriegedeelte en de praktijkruimtes. Dit alles in een bestaand volume. Janson: "Ik houd van puzzelen. Het mooie is dat de twee voormalige schoolgebouwen met kolomconstructie waren gebouwd, dus alle binnenwanden konden eruit. Dat creëerde de perfecte ruimte om een nieuw programma in vorm te geven."

Volgens de architect ging het verbinden met de buitenruimte vervolgens 'vanzelf'. "Het nieuwe voorplein tussen de gebouwen vormt een venster van de straat naar het schoolerf. Ook de praktijklokalen leggen die verbinding. Zo is er aan de zuidkant een siertuin en boomgaard met terras, waar het kooklokaal en restaurant aan grenzen. In de toekomst kunnen hier bijvoorbeeld door leerlingen koffieochtenden worden georganiseerd voor mensen uit de wijk. Dat maakt het ook een

WILMA KEMPINGA, partner bij Mevrouw Meijer.

SITUATIEKENING VAN DE GETRANSFORMEERDE SCHOOL. LETTER B DUIDT HET NIEUWE BRUGGEBOUW AAN EN D HET BUITENLOKAAL VOOR HET GROENVAK.

‘We hebben de school opgevat als een huis, waar kinderen zich veilig moeten voelen’

AANZICHT OP HET BRUGGEBOUW VANAF HET SCHOOLERF. HIER IS DUIDELIJK DE TRANSPARANTE DOORKIJK ZICHTBAAR.

LIESBETH JANSON, oprichter Studio Huijgens.

sociaal verhaal: het betreft een oude wijk met veel ouderen in isolement.”

“Dan is er ook nog een technieklokaal waar les wordt gegeven in fietsenreparatie”, vervolgt de architect. “Daar kun je een reparatiepunt voor de wijk van maken. Op het schoolerf staat verder nog een rommelschuur, een buitenlokaal van het groenvak. Je kunt je voorstellen dat mensen uit de buurt daar planten kunnen kopen of kunnen helpen met oogsten.” Het nieuwe schoolgebouw activeert dus de wijk, wat het een sociale functie geeft. Ondanks dat blijft het een veilige plek door een haag die het schoolerf omhult. “Het is een combinatie van open en gesloten. Niet afgezonderd, maar wel veilig, zodat uitwisseling kan plaatsvinden.”

PARTICIPATIE

Kempinga stipt aan dat de genoemde keuzes van de architect uitstekend aansloten op de behoeften van de leerlingen. Nauw contact maakte dat mogelijk. Kempinga: “Dat wil ik benadrukken: als je de architect in het voortraject betreft, zodat

je kunt laten zien hoe het er in de praktijk aan toegaat, kun je voorsorteren op kwaliteit. In dit geval wilde de school dat de functies van elkaar gescheiden zijn. Als je in een ontwerpend onderzoek al op die vraagstukken kunt ingaan, kun je in een vroeg stadium veel beslissingen nemen.”

De aansluiting van de creativiteit van de architect op de behoeften van leerling en docent werd gegarandeerd door die samenwerking. Janson legt uit: “Bij de informatiedagen (op de voormalige locatie, red.) hadden de leerlingen een duidelijk forum. Ze leidden ons rond en vertelden wat de school voor ze betekent. Het belangrijkste dat naar voren kwam, is dat ze niet terug naar een kleuter- of lagere school wilden. De nieuwe locatie moest stoer zijn, een school waar ze trots op konden zijn.”

Van der Mark: “Het was absoluut niet een rituele dans waarin een leerlingenraad gedwongen werd mee te denken. Ze hebben echt een stem gehad. Ik was ook verrast door hun blikveld, bijvoorbeeld toen ze zich uitspraken over het behoud van een hek om het schoolerf. Dat zorgde namelijk voor beslotenheid.” Hij beaamt dan ook het nut van de intensieve samenwerking: “Het was een langdurig traject, maar door de leerlingenpresentaties voelde ik duidelijk dat Studio Huijgens wist wat voor type school ze gingen maken. Ik had niet verwacht dat die samenwerking zo’n intensieve plek zou innemen, maar het was echt een succesfactor. Al zijn we ook wel een beetje door Mevrouw Meijer verleid met koffie en taart”, voegt hij er lachend aan toe.

GEZONDHEID GEWAARBORGD

Zeker in schoolgebouwen speelt het kostenplaatje een cruciale rol. Ook bij Pro Grotius kon niet altijd de ambitie waargemaakt worden. “Het eindresultaat mag er absoluut wezen, maar

EEN SCHEPMAQUETTE VAN STUDIO HUIJGENS, GEPRESENTEERD AAN DE LEERLINGEN TIJDENS HET ONTWERPEND ONDERZOEK IN 2016.

HET KOOKLOKAAL IN DE AARDGASVRIJE PRAKTIJSCHOOL.

er zijn zaken weggesneden”, vertelt Van der Mark. “Bijvoorbeeld het Accoyahout dat aan de voorkant en in de hal moest komen had voor een mooie uitstraling kunnen zorgen.” De directeur geeft aan dat het wegsnijden bij esthetische zaken is gebleven; de school is wel compleet gasloos opgeleverd. “Het speelde ook mee dat de ambitie van de gemeente best hoog was en dat het een leerzaam traject voor ze was.”

Janson voegt toe: “Bij projecten met veel ambities valt gaandeweg altijd iets weg, of de bouwpreizen stijgen. Je moet dingen opgeven. Ik denk dat we er hier goed zijn uitgekomen.” De ambities voor een gezond binnenklimaat zijn gelukkig wel overeind gebleven, eigenlijk door een meevallertje. “Frisse Scholen klasse B was de opgave. Bijzonder daarin is dat we lokalen van normale grootte hebben gemaakt waar maar veertien leerlingen in zitten. Qua binnenklimaat is het dus zelfs beter dan de norm.”

MAATPAK

Het nieuwe schoolgebouw van Pro Grotius is sinds september 2020 in gebruik. De ervaringen tot nu toe zijn louter positief, geeft Van der Mark aan. Er is veel ruimte en daardoor ook rust. “Als ik in een goed kantoor zit, dan voel ik mij ook fijn”, zegt hij. “Het is een soort maatpak dat als gegoten zit.” Kempinga vult aan: “We willen graag laten zien hoe je het schoolgebouw als derde pedagoog kunt inzetten; dat die op een vanzelfsprekende manier een waardigheid geeft aan leerlingen, docenten en ouders, ingestoken vanuit architectuur. Dat voel je hier.”

Ook Kempinga kijkt tevreden terug: “Toen ik aan het project begon, had ik nog geen ervaring met praktijkscholen. Intussen vind ik het ‘t allerleukste schooltype ooit, omdat de school echt een grote familie is. Het onderwijs is helemaal gericht op

hoe het met de leerling gaat.” Ook de stedenbouwkundige inpassing verdient hier aandacht, vertelt ze: “We zien vaak veel weerstand uit een buurt voor een nieuwe school. Dat is het voordeel van een bestaand gebouw: dat kan weer een relatie met de buurt opbouwen. Daarom pleiten wij ervoor scholen een centrale plek te geven en al die mogelijkheden te verbinden met de buurt.”

Voor Van der Mark is de grootste winst van dit alles de uitstraling van de school en het effect daarvan op de leerlingen. “Er is ontzettend goed aangevoeld wat de leerlingen nodig hebben. Dat is het succes hiervan. Het zijn kinderen die niet naar het vmbo mogen, veelal afkomstig uit het speciaal basisonderwijs. Door gebrek aan zelfvertrouwen doordat het leren moeilijk voor hen is en omdat ze soms uit lastige gezinssituaties komen, staan ze eigenlijk al met 2-0 achter. Als ze dan ook nog eens weggestopt worden in een voormalige lagere school, worden ze er niet vrolijker op. Nu hebben ze nadrukkelijk een school gekregen met een bij hen passende uitstraling: een echt vo-schoolgebouw.”

‘De leerlingen hebben echt een stem gehad. Ik was verrast door hun blikveld’

DIRECTEUR PRAKTIJKONDERWIJS
PATRICK VAN DER MARK IN DE ENTREE-
HAL, DIE OOK DIENST ALS STUDIEPLEK,
PRESENTATIERUIMTE OF AULA VOOR
GEMEENSCHAPPELIJKE ACTIVITEITEN.

